

1 שָׁלַשׁ עַל שְׁלֹשׁ חוֹצְצוֹת – פוסלות משום יתור בגדים, פחות מִשְׁשָׁל
2 על שלש אין חוֹצְצוֹת – אין פוסלות משום יתור בגדים, משום שאין
3 בהם שיעור בגד. וצלצול קטן כיון שאין בו שלש על שלש אינו
4 בגד ואינו פוסל משום יתור בגדים.
5 אומרת הגמרא: וְהֵינּוּ – ושיטת רבי יוחנן היא כשיטתו דְּרַבָּא אֲמַר
6 רַב הֶסְרָא (לעיל קא), שבמקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת,
7 ושלא במקום בגדים, שלש על שלש פוסלות, פחות משלש על
8 שלש אין פוסלות. אלא שרבי יוחנן יצא בדבריו לחלוק על רב
9 יהודה בריה דרבי חייא שפסל צלצול שלא במקום בגדים, ואילו
10 רבא אמר במימרא בפני עצמה.
11 הגמרא מבררת האם רבא חולק על רב יהודה בריה דרבי חייא:
12 לִימָא – האם נאמר שהמימרא של רבא שבגד שאין בו שלש על
13 שלש אינו פוסל משום יתור בגדים, פְּלִיגָא – חולקת על המימרא
14 דְּרַב יהודה בְּרִיה דְּרַבִּי חֵיִיא, שאמר שצלצול קטן פוסל משום יתור
15 בגדים, אף שאין בו שלש על שלש. אומרת הגמרא: אין להוכיח
16 כן מדברי רבא, מפני דְּשִׁאנִי צִלְצוֹל קָטָן דְּחֵשִׁיב – שונה צלצול קטן
17 משאר בגדים שהוא חשוב, וגם רבא יודה שנחשב בגד אף שאין
18 בו שלש על שלש ויפסול משום יתור בגדים.
19 מקשה הגמרא: וְלִדְרַבִּי יוֹחָנָן המתיר לכרוך בצלצול קטן,
20 אֲדַרְשָׁמַעִינָן גָּמִי – עד שהשימענו התנא שכריכה בגמי במקדש
21 מותרת, לִישְׁמַעִינָן צִלְצוֹל קָטָן – ישימענו שכריכה בצלצול קטן
22 מותרת, ואין בכך משום יתור בגדים, והיינו יודעים שכל שכן
23 כריכה בגמי מותרת. מתרצת הגמרא: התנא מִלְּתָא אַנְבַּ אֹרְחִיהּ –
24 אגב דרכו בכל המסכת לעסוק בהלכות שבת, קָא מְשַׁמְעֵ לָן –
25 השימענו גם כאן דין בהלכות שבת, דְּגָמִי מְסִי – ומרפא, ואף
26 שרפואה אסורה בשבת, מותר לכרוך בו מכה במקדש משום שאין
27 שבות במקדש.

משנה

28 משנה זו מביאה היתרים נוספים שנהגו במקדש: בּוֹזְקִין מִלֶּחַ –
29 מפררים מלח ומפורזים אותו על גבי כֶּבֶשׂ המזבח בשבת, בְּשִׁבִּיל
30 שְׁלֹא יִחְלִיקוּ הכהנים העולים בו לראש המזבח, שעל ידי הגשמים
31 הנופלים על כבש המזבח הוא מחליק. ואין בכך משום אשווי
32 גומות שאסורה משום מלאכת בונה.
33 היתר נוסף: וּמִמְלֵאִין מִים מִבּוֹר הַגּוֹזְלָה וּמִבּוֹר הַגָּדוֹל שבלשכת
34 העזרה בְּגִלְגָּל העשוי להעלות את הדלי שבו שואבים מים על ידי
35 חבלים אף בַּשֶּׁבֶת. וכן התיירו למלא מים בגלגל מִבְּאֵר הַתָּךְ – מבאר
36 הקרוי 'הקר' שהיה מחוץ למקדש, בְּיוֹם טוֹב בלבד ולא בשבת.
37 אבל משאר בארות אסור למלא בגלגל בשבת ויום טוב.

גמרא

39 שנינו במשנה, בחזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו.
40 הגמרא מקשה על כך מבריייתא: רַמִּי לִיה – הקשה לו רב אִיקָא
41 מִשְׁרִיזֵנָא – שם מקום לְרַבָּא, תָּנֵן – שנינו במשנתנו, בּוֹזְקִין מִלֶּחַ
42 עַל גְּבִי הַכֶּבֶשׂ בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יִחְלִיקוּ, וממה שקבע התנא היתר זה
43 בכבש המזבח יש לדייק, בְּמִקְדָּשׁ אֵין – רק במקדש הותר זאת, אבל
44 במקום משופע שְׂמִינִיָּה, לֹא – אסור לבזוק מלח בשבת כדי שלא
45 יחליקו ההולכים בו. וְרַמִּינְהּ – וקשה על כך ממה ששנינו
46 בבריייתא, חָצַר שְׁנַתְקַלְקְלָה בְּמִימֵי נִשְׁמִים, וקשה לילך בה, מִכִּי
47 בשבת תִּתֵּן וּמִרְדָּה – ושוטח) בָּהּ, הרי שמותר אף במדינה.
48 מתרצת הגמרא: משנתנו עוסקת במלח והבריייתא בתבן, וְשִׁאנִי
49 תָּנֵן – שונה תבן ממלח משום דְּלֹא מְכַבִּיל לִיה – אינו מבטלו להיות
50 שם לעולם, אלא עתיד ליטלו להשתמש בו לצורך מאכל בהמה
51 או לטיט, על כן אין בהשטחתו בקרקע החצר משום השוואת
52 גומות שאסורה משום מלאכת 'בונה', ולכן גם במדינה הותר.
53 אבל מלח אינו ראוי לשימוש לאחר דריסת רגלי ההולכים,
54 ומבטלו שם, לפיכך במדינה אסור לשוטחו מפני שמשוה גומות
55 ונחשב כבונה, ורק במקדש הותר לפזרו.

57 הגמרא מבררת האם מבטל את המלח על גבי הכבש: אֲמַר לִיה רַב
58 אִיקָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אִשִּׁי, הֲאִי מִלֶּח – מלח זה שהותר לפזר
59 במקדש על הכבש תִּיבִי דְּמִי – במה מדובר, אִי דְּמַכְבִּילִיה – אם
60 מבטלו שישאר תמיד על הכבש, קָא מוֹסִיף אֲבָנִין – מוסיף הוא על
61 גובה הכבש (וּכְתִיב בציווי דוד לשלמה על בנין המקדש (דברי הימים
62 א' כח ט) 'הָבֵל בְּכַתֵּב מִיָּד ה' עָלַי הַשְׁבִּיל כָּל מַלְאָכֹת הַתְּבִנִּית',
63 כלומר כל תבנית המקדש נמסרה לי מהנביאים ואין לשנותה), וגם
64 בחול אסור, וְאִי דְּלֹא קָא מְכַבִּילִיה – ואם אינו מבטלו להיות שם
65 תמיד, אלא דעתו ליטלו משם, אף שמצד תוספת על הבנין אין בו,
66 אבל קָא הוּיָא חֲצִיצָה – חוצץ הוא בין רגלי הכהנים לכבש ופוסל
67 עבודתם.

68 משיבה הגמרא: לעולם אינו מבטל את המלח על הכבש, ולכן אין
69 בכך משום תוספת על הבנין, ואל תקשה שאם כן יש בכך חציצה
70 בין רגלי הכהנים לכבש, משום שמשנתנו מדברת במפורו רק
71 בשעת הולכת אברים לְכַבֵּשׂ להקטירם בראש המזבח, דְּלֹא עֲבֹדָה
72 היא, כיון שאינה באה לצורך כפרה, ולכן אין חציצה פוסלת בה.
73 מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי אין הולכת אברים לכבש נחשבת עבודה,
74 וְהָאֵת בְּתִיב בפרשת עולה (ויקרא א יג), 'וְהִקְרֵב וְהִכְרַעְתָּ יָרְחִץ בְּמִים
75 וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֵּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ/וּ', וְאִמַּר מִר, 'וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן'
76 זו הולכת אברים לְכַבֵּשׂ, הרי שטעונה כהונה ואם כן עבודה היא,
77 וחזרת השאלה מדוע אין המלח שעל הכבש חוצץ ופוסל את
78 העבודה. מיישבת הגמרא: אֵלָּא אִיקָא – [אמור], שההיתר לפזר
79 מלח על הכבש הינו רק בשעת הולכת עֲצִים לְמַעַרְכָּהּ, דְּלֹא עֲבֹדָה
80 היא המחייבת כהונה, ועל כן אין חציצה פוסלתה.

81 הגמרא חוזרת לדון בהיתר שטיחת תבן בחצר שנתקלקלה במי
82 גשמים: דְּרַשׁ רַבָּא, חָצַר שְׁנַתְקַלְקְלָה בְּמִימֵי נִשְׁמִים מְכִיָּא בשבת תָּנֵן
83 וּמִרְדָּה בָּהּ. כשסיים דרשנו אֲמַר לִיה רַב פֶּסָא לְרַבָּא, וְהַתְנִיָּא
84 בבריייתא, בְּשִׁפְיָה מְרִידָה – שוטח התבן, אֵינוּ מְרִידָה לֹא בְּשִׁפְיָה
85 מִסָּל וְלֹא בְּשִׁפְיָה מְקוּפָה כבחול, שמא מתוך כך לא ירגיש ויבא
86 להשוות גומות, אֵלָּא מְרִידָה בְּשׁוּלֵי קוּפָה – קופה שנשברו דפנותיה
87 ונשאר שוליה מביא עליה תבן ומפוזר, ששינוי הוא, ויזכור שלא
88 להשוות גומות.

89 הֲדַר אֲוִקִּים רַבָּא אֲמִירָא עֲלִיהּ – חזר רבא והעמיד 'אמורא' ו–בעל
90 קול חזקן כדי שישמע לרבים את דבריו, וְדַרְשׁ, דְּבָרִים שְׂאִמְרֵתִי
91 לְפָנֶיכֶם ודובן מהם שמותר לפזר תבן בשבת ללא שינוי, מְעוֹת הֵן
92 בְּיָדִי. בָּרַם – [אבל] כֹּף אֲמִירָא מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּבְשִׁפְיָה מְרִידָה
93 בשבת תבן בחצר, אֵינוּ מְרִידָה לֹא בְּסָל וְלֹא בְּקוּפָה אֵלָּא בְּשׁוּלֵי
94 קוּפָה.

95 שנינו במשנה: מְמַלְאִין מִבּוֹר הַגּוֹזְלָה וכו' בגלגל.
96 סוגיא זו עוסקת באיסור שאסרו החכמים להשמיע קול בשבת,
97 ודנה בדִין קול שאין בו נעימות, ומביאה ראייה לנידון ממשנתנו.
98 מספרת הגמרא: עוֹלָא אִיקְלַע – [נודמן] לְבִי – [לבית] רַב מְנַשֶּׁה
99 בשבת, אֲתָא הָהוּא גְּבִירָא מִרְבֵּי אֲבָבָא – בא אדם והקיש על הדלת
100 באגרופו והשמיע קול, אֲמַר עוֹלָא, מָאן הָאִי – מי העושה כן
101 בשבת, לִיתַחַל גּוֹפִיָה דְּקָא מְחִיל לִיה לְשִׁבְתָּא – יתחלל גופו על
102 שחילל שבת, שלדעת עולא כל השמעת קול בשבת אסורה משום
103 מוליד קול. אֲמַר לִיה רַבָּה לעולא, לֹא אֲסִירָא אֵלָּא בְּקוֹל שֶׁל שִׁיר –
104 הנשמע כעין של שיר בנעימות ובנחת, שבוז יש לגזור שמא יבא
105 לתקן כלי שיר, אבל הקשה על דלת מותרת.

106 הגמרא מקשה על רבה: אִיתִיבִיהּ – [הקשה] אֲבִי לרבה, שנינו
107 בבריייתא, מְעַלִין יִין מחבית בְּרִיפִי – על ידי צינור השואב נזולים
108 מן החבית לאחר מציצה מועטת, וּמְסִיפִין מִים מִמִּיאָרִין – [כלי
109 המסיף מים] על כלי מתכת הפוך להשמיע קול לצורך הולַה בְּשִׁבְתָּא.
110 ויש לדייק, לְחֹלֶלֶת אֵין – רק לצורך חולה הותר בשבת להסיף מים
111 המשמיעים קול, אבל לצורך בְּרִיָּא לֹא. תִּיבִי דְּמִי – במה מדובר,
112 לֹא דְּנִים וְקָא בְּעִי דְּלִיתָתֵךְ – האם לא בחולה הישן ורוצה לעוררו
113 לאיטו מקול טפטוף המים שלא יבעת, ולצורך זה אינו מטפס
114 בנעימות ובנחת, ואף על פי כן אסור הדבר לצורך בריא, שְׁמַע

1 מִיָּנָה אִילוּדֵי קָלָא אָסִיר – מוכח מכך שהולדת קול אסורה בשבת,
2 ולכן גם השמעת קול שאין בו נעימות אסורה.
3 דוחה הגמרא: לֹא – אין ראייה מברייתא זו שהשמעת קול שאין בו
4 נעימות אסורה, כי מדובר בחולה דתיר [ו-ער] וְקָא בְּעֵי דְלִינִים –
5 וחפץ להרדימו, שבוה מטפס את המים בנחת ובנעימה דְמִשְׁתַּמֵּעַ
6 בִּי קָלָא דְמוֹזִי – כדי שישמע כקול מצלתיים וירדם, ולכן אסור
7 בבריא.
8 מקשה הגמרא עוד: אֵיתִיבִיהּ אַבְי לרבה, שנינו בברייתא, הַמְשַׁמֵּר
9 פִּירוֹתָיו מִפְּנֵי הַעוֹפּוֹת שלא יאכלוהו, וכן הרוצה לשמר דְלַעֲיו מִפְּנֵי
10 הַחֵיָה, מְשַׁמֵּר בְּדַרְכּוֹ בְּשִׁבְתּוֹ, וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא יִסְפֵּק – יכה כף אל כף כדי
11 להבריא את העופות והחיות, וְלֹא יִמְשַׁח – יכה בידו על לבו, וְלֹא
12 יִרְקַד ברגליו להשמיע קול להרחיקם בְּדֶרֶךְ שֶׁהֵן עוֹשִׂין בַּחֹל. מֵאֵי
13 מַעְמָא אסור, לֹא דְקַמּוּלִיד קָלָא – האם לא מפני שמוליד קול, ויש
14 ללמוד שְׁכַל אִילוּדֵי קָלָא אָסִיר, אף אם אין בו נעימות.
15 מיישבת הגמרא: אָמַר רַב אֲחָא בְּרַ עֲקֵב, השמעת קול שאין בו
16 נעימות מותרת, וטעם איסור פעולות אלו, גְּזִירָה שְׂמָא מתוך
17 שעושה כמנהגו בחול יָפוּל צִירֹר [א-בן] ויזרוק לרשות הרבים כדי
18 להבריאם.
19 הגמרא מקשה עוד על רבה: וְאֵלָּא הָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב,
20 נְשִׁים הַמְשַׁחֲקוֹת בְּאֶגְזֵיהֶן – מגלגלות אגוזים על גבי דף לקלוע זה
21 בזה, מִשְׁחָק אָסוּר בשבת. מֵאֵי מַעְמָא, לֹא דְקָא מוּלִיד קָלָא – האם
22 לא מפני הקול הנוצר מקליעת האגוזים זה בזה, ויש ללמוד מזה,
23 שְׁכַל אִילוּדֵי קָלָא אָסִיר, אף שאין בו נעימות. מיישבת הגמרא: לֹא
24 – אין ראייה מדברי רב שהשמעת קול שאין בו נעימות אסורה,
25 שיתכן שהטעם שאסר רב לשחק באגוזים הוא מחשש דְלִמָּא אֲתִי
26 לְאִשּׁוּוֹי גוּמָא – שמא ישוו גומות בכדי להכין דרך לאגוזים

27 להתגלגל, ולא יעכבם תל עפר או גומא.
28 הגמרא מוכיחה שטעם האיסור הוא מחשש אשוויי גומות ולא
29 משום השמעת קול: דָּאֵי לֹא תִימָא חֲכִי – שאם לא תאמר כן, הָא
30 דְאָמַר רַב יְהוּדָה נְשִׁים הַמְשַׁחֲקוֹת פְּקִלְיַת תַּפּוּחִים זה בזה
31 כבאגוזים, מִשְׁחָק אָסוּר בשבת, הָתָם – שם בתפוחים מֵאֵי אִילוּדֵי
32 קָלָא אִיכָא – איזו השמעת קול קיימת, והלא אין בפגיעתם כל קול,
33 אֵלָּא ודאי טעם איסור משחקים אלו דִּילְמָא אֲתִי לְאִשּׁוּוֹי גוּמָא,
34 ואין ללמוד מהם לדין השמעת קול.
35 הגמרא מקשה על רבה ממשנתו: תַּנֵּן – שנינו במשנתנו, מְמַלְאִין
36 מְבוֹר הַגּוֹלָה וּמְבוֹר הַגְּדוֹל בְּגִלְגַּל בְּשִׁבְתּוֹ, ויש לדייק, בְּמִקְדָּשׁ אֵין –
37 רק מהבורות שבמקדש מותר למלא בגלגל, אבל בְּמִדִּינָה לֹא. מֵאֵי
38 מַעְמָא במדינה אסור, לֹא מְשוּם דְאִילוּדֵי קָלָא וְאָסִיר – האם לא
39 מפני הקול הנוצר בפעולת הגלגל האסור בשבת, הרי שגם
40 השמעת קול שאין בו נעימות אסורה.
41 מתרצת הגמרא: לֹא – אין ראייה ממשנתנו שקול שאין בו נעימות
42 אסור, כי הטעם שאסרה המשנה לשאוב מים על ידי גלגל
43 במדינה, הוּא גְּזִירָה שְׂמָא מתוך שהשאיבה בגלגל אין בה טורח
44 יְמִלָא בו לְגִינְתּוֹ וּלְחוּרְבָתּוֹ וישקה את הזרעים והנטיעות שבהן
45 בשבת, ויתחייב משום מלאכת זורע.
46 הגמרא מביאה שמועה בשם אמימר המגבילה איסור זה: אָמִימַר
47 שְׂרָא לְמִימָלָא בְּגִלְגְלָא בְּמַחְזָא – אמימר התיר לדלות מים בגלגל
48 במחזא [ו-שם עיר], וְאָמַר בטעם ההיתר, מֵאֵי מַעְמָא גְּזִירָה רַבָּנִן
49 איסור לדלות מים בגלגל, מחשש שְׂמָא יְמִלָא לְגִינְתּוֹ וּלְחוּרְבָתּוֹ,
50 הָכָא – כאן במחזא לֹא גִינָה אִיכָא וְלֹא חוּרְבָה אִיכָא – אין לא גינה
51 ולא חורבה, ולא גזר אלא במקום גינות וחורבות. אומרת הגמרא:
52 בִּינֵן דְקָא הָוָא – כיון שראה אמימר דְקָא

עירובין דף קד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמט

1 – (אבנטו) כדי שלא יטמאנו השרץ, ואין ממתין עד שיובל להוציאו
 2 בצבת של עץ שאינו מקבל טומאה, אלא צריך להוציאו מיד
 3 באבנטו כדי שלא לשהות את הטומאה, אף על פי שעל ידי כך
 4 נטמא האבנט שהוא כלי קודש. דברי רבי יוחנן בן ברוקה.
 5 רבי יהודה אומר, לא יוציאנו אלא בצבת (ו-מלקחים) של עץ שאינו
 6 מקבל טומאה, וכדין פשוטי כלי עץ, אבל לא באבנט שמקבל
 7 טומאה, כדי שלא לרבות את הטומאה ולטמאות כלי קודש שלא
 8 לצורך, אף שגורם בכך לשיחיו השרץ במקדש.
 9 המשנה חוזרת לדון בעיקר ההיתר להוציא שרץ מן המקדש
 10 בשבת. בית המקדש נחלק לשני מקומות עיקריים, ההיכל והעזרה.
 11 ההיכל מחולק לשלושה מקומות, זה לפניו מזה: א. החלק הפנימי,
 12 שהוא קודש הקדשים, ונקרא בשם דביר. ב. החלק החיצון שלפני
 13 קודש הקדשים, ונקרא בשם היכל. ג. האולם, שהיה כעין בית
 14 שער לפני הקודש. ולפעמים נקראים כולם יחד בשם היכל.
 15 והעזרה גם היא היתה מחולקת לשלושה מקומות: א. בין האולם
 16 למזבח. ב. עזרת כהנים. ג. עזרת ישראל.
 17 המשנה מביאה מחלוקת תנאים מאיזה מקום מותר להוציא את
 18 השרץ בשבת: מהיכן מוציאין אותו – את השרץ בשבת בלא לחוש
 19 לאיסור מוקצה, מן ההיכל, ומן האולם, וכן מהעזרה מן האולם
 20 ולמזבח, שבמקומות אלו אין זה כבוד השכינה שנמצא שם שרץ
 21 מת. אבל אם נמצא בעזרת כהנים או בעזרת ישראל, אין מוציאין
 22 אותו בשבת, שלא הותר איסור מוקצה באופן זה. דברי רבי שמעון
 23 בן נחמיה.
 24 רבי עקיבא אומר, כל מקום שהנכנסים אליו בטומאה חייבין על
 25 ידו (אם נכנסו במזיד) פרת ועל שנתו (אם נכנסו בשוגג)
 26 חטאת, משם מוציאין אותו בשבת בלא לחוש למוקצה, כלומר
 27 מכל מקום בעזרה וכל שכן באולם ובהיכל שנמצא בו שרץ,
 28 מוציאין אותו בשבת.
 29 ובשאר כל המקומות שנמצא שם שרץ וכגון בהר הבית לרבי
 30 עקיבא, או בעזרה לדעת רבי שמעון בן גסס, שאין מוציאין אותו
 31 ממקומות אלו, כפינו עליו פסכת – מכסים אותו בסיר נחושת עד
 32 לאחר השבת, כדי שלא יגעו בו ויטמאו ממנו, ובמוצאי שבת
 33 יוציאנו.
 34 לאחר שסיים התנא במשניות אלו למנות את הדברים שהותרו
 35 במקדש, חזר רבי שמעון לדון במה ששינו לעיל (קב) שהותר
 36 לקשור (בשבת) נימא של כינור במקדש לצורך שירת הלויים, ובא
 37 לחלוק ולאסור, ואגב כך מבאר את טעמו במה שלעיל (קב) לענין
 38 מי שנכנסה שבת כשהוא מחוץ לתחום חלק על דברי חכמים
 39 ודיקל יותר מהם, וכאן בנימא של כינור החמיר לעומתם: רבי
 40 שמעון אומר, מקום שמצינו שהתירו לך חכמים בדיעבד להקל, לא
 41 את האיסור התירו לך, אלא דווקא משלך – מן המותר לך מעיקר
 42 הדין נתנו לך, כלומר לא הקילו חכמים אלא בדבר שמותר מעיקר
 43 הדין. אבל דבר היכול לגרום ליכשל באיסור מן התורה, אין
 44 להתירו בשום אופן ואפילו במקדש, שגם במקדש לא התירו לך
 45 אלא דברים האסורים משום שבות – דברים האסורים רק מדרבנן,
 46 ולא דבר האסור מן התורה, וכמו כן כל מה שיכול לגרום ליכשל
 47 באיסור מן התורה, לא התירו.

גמרא

105 אדם טמא אסור לו ליכנס למקדש כל עוד טומאתו עליו. כמו כן
 106 אסור להכניס כלים טמאים למקדש. מקור האיסור מהנאמר
 107 בפרשת שילוח טמאים (במדבר ה ב) 'וישלחו מן המחנה וגו', וכל
 108 טמא נלפשי. וגם איסור לאו יש בדבר זה, ובמבואר בפרק (שם ה)
 109 'ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם', ולא זה נאמר בין
 110 באדם טמא שנכנס או ששוחה במקדש, ובין במי שהכניס כלים
 111 טמאים למקדש. הגידון בסוגייתנו הוא, האם גם בהכנסת שרץ מת
 112 למקדש יש איסור או לא.
 113 אמר רב כחי בר קיסנא אמר שמואל, הפקנים טמא שרין – כלי

1 תרו בה פיתגא – היו ממלאים מים על ידי הגלגל ושורים בו פשתן
 2 בחול, אחר להו לשאוב בגלגל בשבת.
 3 שנינו במשנה: ומקבא חקר ביום טוב.
 4 הגמרא מפרשת מהו 'באר הקר' ומדוע הותר לשאוב ממנו בגלגל
 5 ביום טוב. מבררת הגמרא: מאי פאר חקר – מה פשר השם 'באר
 6 הקר'. משיבה הגמרא: אמר שמואל, בור שהקרו (ו-קראו) עליה
 7 דברים, כלומר שהביאו ראיות לדבריהם שיש להם כח לעקור
 8 שבות מפני הדחק, והתירוה – ונותר בה ההיתר לדורות.
 9 מקשה הגמרא: מיתבי – הקשו בני הישיבה קושיא על שמואל,
 10 שנינו בברייתא, לא מקבא חקרות חקרות התירו לשאוב בגלגל ביום
 11 טוב, אלא מוז בלבד. ואי אכרת ש'באר הקר' נקראת כך משום
 12 שהקרו דברים עליה להתירה, מאי זו בלבד – איך קוראים לשאר
 13 בורות 'בור הקר', והלא לא הוקרו דברים אלא על זו בלבד, ומכיון
 14 ששנינו במשנה שהתירו למלאות בגלגל מבאר הקר, פשוט
 15 שכוונת המשנה שרק היא הותרה ולא שאר בארות, ומדוע
 16 הצרכה הברייתא לומר שלא כל הבורות הקרות התירו, ונדרשו
 17 דברי שמואל.
 18 מבארת הגמרא ביאור אחר: אלא אמר רב נחמן בר יצחק, 'באר
 19 הקר' נקראת כך מפני שהיא פאר הנובעת מים חיים, ו'הקר' מלשון
 20 'מקור', וכפי שפאר בתוכה לאנשי ירושלים (ירמיה ו ז), 'הקרו'
 21 ב'ר מיתיה' – (כמקור מי הבאר) וגו' כן הקרה רעתה, כלומר, כמו
 22 מי הבאר שנובעים תמיד בלי הפסק, כך רעת אנשי ירושלים
 23 נובעת תמיד, שמוסיפים ומחדשים בה. וחיידה הברייתא שאף
 24 שיש בארות רבות הנובעות מים חיים, מכל מקום לא התירו
 25 לשאוב מים בגלגל ביום טוב אלא רק ממעיין אחד מסוים.
 26 הגמרא מביאה פרטים נוספים אודות היתר שאיבה מבאר הקר:
 27 גופא – נבאר את דברי הברייתא שהובאה בסמוך, לא בכל הפזרות
 28 חקרות התירו, אלא בוז בלבד. ובשעלו בני הגולה מבבל לארץ
 29 ישראל בזמן בית שני, חנו עליה (בסמוך לה) ביום טוב בעלותם
 30 לרגל והוצרכו למים, ונביאים שפינתו שהם חגי זכריה ומלאכי,
 31 התירו להן, ונשאר הדבר בהתירו שממלאין ממנו ביום טוב, אך לא
 32 למדו מהיתר זה על שאר בורות. ולא נביאים שפינתו בלבד
 33 התירו, אלא כך נהגו אף אבותיהם, ותפסו מנהג אבותם בדיהם.

משנה

35 משנה זו תמשיך לעסוק באיסורי שבות שהותרו במקדש, ותדון
 36 אם מתי מותר להוציא בשבת שרץ מת שנמצא במקדש, מבלי
 37 לחשוש לאיסור מוקצה בשבת. אגב כך תעסוק המשנה באופן בו
 38 מוציאין את השרץ.
 39 שמונה שרצים האמורים בתורה, יש להם לאחר מותם דין אב
 40 הטומאה. אב הטומאה שנגע באדם או בכלים, באוכלים או
 41 במשקים, מטמא אותם. ומה שנטמא על ידי השרצים נעשה
 42 ראשון לטומאה ונקרא גם 'זלד הטומאה', ואינו מטמא אלא
 43 אוכלים ומשקים. אמנם פשוטי כלי עץ (וכלי עץ שאין להם בית
 44 קיבול) אינם מקבלים טומאה כלל.
 45 ישנם אבות הטומאה (וכגון נבלת בהמה) המטמאים את האדם
 46 הנושאם בטומאת משא, אולם שרץ מת אינו מטמא אלא במגע.
 47 שרץ מת שנמצא במקדש, חובה על הכהנים להוציאו מיד ללא
 48 שהות. אלא שביד אסור להוציאו, שעל ידי כן יטמא הכהן, וגורם
 49 לכך שאדם טמא ימצא במקדש, ויש בזה איסור כרת. וישנם שני
 50 אופנים האין יוציאו הכהן: א. באבנטו של הכהן, וללא שהות.
 51 והחסרון בדרך זו הוא שכלי קודש נטמא. ב. ימתין עד שימצא
 52 פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, ויוציאו על ידם, ובכך
 53 ימנע טומאת כלי קודש, והחסרון בדרך זו שמשוהה את הטומאה
 54 במקדש.
 55 המשנה מביאה מחלוקת באיזה דרך עדיף להוציא את השרץ
 56 שנמצא במקדש: שרין מת שנמצא במקדש בשבת, הפקן מוציא
 57 ואינו חושש לאיסור מוקצה, שאין שבות במקדש, ומוציאו בפקיניו

במקדש עד שימצא הכהן את הצבת. **מאי לאו כהא קא מיפלגי** –
האם לא כך הוא ביאור מחלוקתם, **דמאן דאמר** – רבי יוחנן בן
ברוקה שסובר שעדיף לא לשהות את הטומאה גם אם מרבה
טומאה לצורך כך, **קסבר המכנים שרין** מת למקדש חייב, ואם
נמצא במקדש חייב מן התורה לשלחו, ולכן אין להמתין עד
שימצא צבת של עץ אלא מוציאו מיד אף אם מטמא את האבנט
לצורך כך, **ומאן דאמר** – רבי יהודה שסובר שעדיף לא לרבות את
הטומאה, **קסבר המכנים שרין למקדש פטור**, וממילא גם אין חיוב
מן התורה לשלחו, ואין לרבות את הטומאה ולטמאות את האבנט
לצורך כך, אלא ממתין עד שימצא צבת של עץ שאינו מקבל
טומאה.
דוחה הגמרא: לא זהו ביאור המחלוקת, אלא **דבולג' עלמא** סוברים
שהמכנים שרין למקדש חייב, **והכא כהא קא מיפלגי** – וכאן בזה
נחלקו, **מר סבר שהוי טומאה עדיף** – רבי יהודה סובר שאף שחייב
מן התורה להוציא מיד את השרץ, מכל מקום עדיף שהיית
הטומאה במקדש מאשר לרבותה ולטמאות את האבנט שהוא כלי
קודש, ולכן ימתין עד שימצא צבת של עץ. **ומר סבר אפוישי טומאה**
עדיף – ורבי יוחנן בן ברוקה סובר, שעדיף להרבות טומאה כדי
לצטרף את זמן שהיית במקדש, ולכן יוציא את השרץ מיד באבנט,
אף שבוה הוא מטמא את האבנט.
הגמרא מנסה לתלות דין מכנים שרץ במחלוקת אחרת השנויה
במשנתנו: **אלא כהני תנאי** – דין זה שנוי במחלוקת תנאים זו, **דתנן,**
מהירבן מוציאין אותו – את השרץ בשבת בלא לחוש לאיסור
מוקצה בו, מן ההיכל, ומן האולם, ומבין האולם למזבח, דברי רבי
שמעון בן גנס. רבי עקיבא אומר, כל מקום שחייבין על זדונו כרת
ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו. **מאי לאו כהא קא מיפלגי**
– האם לא בכך נחלקו, **דמאן דאמר** – רבי שמעון בן גנס סובר
שככל הענין לא הותר להוציא את השרץ בשבת, אלא רק סובר
האולם למזבח ולפנים, **קסבר המכנים שרין למקדש פטור**, ואין
חיוב מן התורה לשלחו מן המקדש, ולכן אין הוצאתו דוחה איסור
מוקצה, מלבד כשהוא נמצא מבין האולם למזבח ולפנים, שאין זה
כבוד שכינה להשהות שם את השרץ, **ומאן דאמר מבוילה עדיף** –
ורבי עקיבא שסובר שמכל העזרה הותר להוציאו בשבת, **קסבר**
המכנים שרין למקדש חייב, וחייב מן התורה לשלחו ולהוציאו מן
המקדש, ולצורך כך הותר איסור מוקצה.

שנטמא בשרץ למקדש, חייב, אבל המכנים שרין עצמו פטור. **מאי**
טעמא – מהו טעם החילוק בין מכנים טמא שרץ למכנים שרץ
עצמו, **אמר קרא** – נאמר בפרשת שילוח טמאים אל מחוץ למחנה
שכינה (במדבר א) **'מוכר ועד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה**
תשלחו', וממה שהזכירה חובת השילוח מזכר ועד נקבה יש
ללמוד שנוהגת חובה זו בכל מי שיש לו מהרה במקנה כאדם,
ובכל זה כלים הנטהרים בטבילה במקוה, **יצא שרין שאין לו מהרה**
במקנה, והמכניסו למקדש פטור.
הגמרא מביאה הוכחה לשמואל: **לימא פסייע ליה** – האם נאמר
שיש להביא ראיה לדברי שמואל מברייתא, שנינו בברייתא,
מהפסוק (שם) **'מוכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחו'**
יש ללמוד שרק באדם טמא או בכלים טמאים שאינם עשויים
מחרס נוהגת חובת השילוח ממחנה שכינה, **פרט לכלי חרש**
שנטמא שאין מחויבים לשלחו ולהוציאו מן המקדש, **דברי רבי יוסי**
הגלילי.
שואלת הגמרא: **מאי טעמא** – מהו הטעם לחלק בין אדם לכלי
חרס, **לאו** [–האם לא] **משום** שאין חובת השילוח אלא למי שיש
לו טהרה במקוה כאדם, אבל לא בכלי חרס דילת ליה מהרה
במקנה – שאין לו טהרה במקוה. ואם כן יש ללמוד מברייתא זו,
שהוא הדין לשרץ שאין לו טהרה במקוה, שאין חובה להוציאו מן
המקדש, ודברי שמואל שהמכניס שרץ למקדש פטור.
דוחה הגמרא: לא כך הוא הביאור בדעת רבי יוסי הגלילי, אלא
שממה שנאמר בפסוק **'מוכר עד נקבה'** אנו למדים שרק מי שיש
[–שיכול להיעשות] **אב הטומאה**, כזכר ונקבה, יש בו חובת שילוח,
כגון שאר הכלים, **יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה** בשום
צד, שאין בו חובת שילוח. ולפי זה עדיין יתכן לומר ששרץ שאב
הטומאה הוא כן חייב בשילוח, והמכניסו למקדש חייב.
הגמרא מנסה לתלות דין מכנים שרץ במקדש במחלוקת
הראשונה במשנתנו: **לימא בתנאי** – האם נאמר שדין הכנסת שרץ
למקדש שנוי במחלוקת תנאים, שנינו במשנתנו, **שרין שנטמא**
במקדש, כהן מוציאין מהימנו [–אבנטו] מיד, כדי שלא לשהות את
הטומאה, ואף שבכך מטמא את האבנט שהוא כלי קודש, **דברי רבי**
יוחנן בן ברוקה. רבי יהודה אומר, **בצבת של עץ** שאינו מקבל
טומאה **מוציאו**, אבל לא באבנט, כדי שלא לרבות את הטומאה
ולטמאות כלי קודש שלא לצורך, ואף שעל ידי כן שוהה השרץ